

Modeling structural equations of coping strategies based on social and psychological capital by mediated spiritual intelligence in female-headed households

Fahime Gashghaei^{*}, Ali Delavar^{}**

Javad Khalatbari^{*}, Abdollah Shaeiabadi^{****}**

Abstract

The purpose of this study was to model the structural equations of coping strategies based on social and psychological capital through the mediation of spiritual intelligence in female-headed households. The present study was a descriptive correlational study based on structural equations. - September 2017, sampling was done from Shemiranat, Shahriyar and East of Tehran (from Tehran) as the next classification (quota). The sample size was considered as 300 people according to the number of research variables. O Blings and Mouse (CRI); Bolen Social Capital (SC-IQ); Lutans Psychological Assets (PCQ) and King Spiritual Intelligence (SSI). Data were analyzed using SPSS and SMARTPLS-3 software to estimate the model parameters. The results showed that the model had a good fit and although the effects Direct and indirect predictors and mediators of property variables (coping strategy) were significant, but this relationship was not significant with all

* PhD Candidate(Consulting), at Central Tehran Branch Islamic Azad University, Tehran.Iran, fahime.ghashghaei@yahoo.com

** Professor (measurement and evaluation), at Allameh Tabatabai University, Tehran.Iran (Corresponding Author), delavarali@yahoo.com

*** Associate Professor (Psychology) , at Tonekabon Branch Islamic Azad University, Tonekabon , Iran, javadkhalatbaripsy2@gmail.com

**** Professor (Consulting), at Allameh Tabatabai University, Tehran.Iran, ashafiabady@yahoo.com

Date received: 14/11/2020, Date of acceptance: 01/03/2021

Copyright © 2018, This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

components of coping strategies. Conclusion: Direct relationship between social and psychological capital with significant coping strategies Buddoli relationship of psychological capital with No significant problem solving strategy was identified. In addition, although the indirect relationship between social capital, psychological and spiritual intelligence with coping strategies was significant, but with emotional components and attracting social support, this relationship was not shown to be significant.

Keywords: structural model, social capital, capital Psychology, spiritual intelligence, female-headed household

تدوین مدل ساختاری راهبردهای مقابله‌ای براساس سرمایه‌های اجتماعی و روان‌شناختی با میانجی‌گری هوش معنوی در زنان سرپرست خانوار

فهیمة قشقایى*

علی دلاور**، جواد خلعتبری***، عبدالله شفیع آبادی****

چکیده

هدف از پژوهش حاضر تدوین مدل ساختاری راهبردهای مقابله‌ای براساس سرمایه‌های اجتماعی و روان‌شناختی با میانجی‌گری هوش معنوی در زنان سرپرست خانوار بود. پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی و براساس معادلات ساختاری بود. جامعه مورد مطالعه زنان سرپرست بهزیستی بود که در تیر-شهریور ۱۳۹۸ به صورت طبقه بندی بعدی (سه‌میه ای) از شمیرانات، شهریار و شرق تهران (از شهر تهران) نمونه گیری انجام شد. حجم نمونه باتوجه به تعداد متغیرهای پژوهش ۳۰۰ نفر در نظر گرفته شد. ابزار تحقیق پرسشنامه‌های راهبردهای مقابله‌ای بلینگزوموس (CRI)؛ سرمایه‌های اجتماعی بولن (SC-IQ)؛ سرمایه‌های روان‌شناختی لوتانز (PCQ) و هوش معنوی کینگ (SSI) بود. داده‌ها از طریق نرم افزار SPSS و SMARTPLS-3 به منظور برآورد پارامترهای مدل مورد بررسی قرار گرفت. نتایج، نشان داد

* دانشجوی دکتری گروه مشاوره، واحد تهران مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران،
fahime.ghashghaei@yahoo.com

** استاد گروه سنجش و اندازه‌گیری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)،
delavarali@yahoo.com

*** دانشیار گروه روان‌شناسی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران
javadkhalatbaripsy2@gmail.co

**** استاد گروه مشاوره، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران ashafiabady@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۲۴، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۱۱

Copyright © 2018, This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material for any purpose.

مدل برازش مطلوب را داشت اگرچه اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای پیش بین و میانجی بر متغیر ملاک معنادار بود ولی این ارتباط با همه مولفه های راهبردهای مقابله ای معنادار نبود. نتیجه گیری: رابطه مستقیم بین سرمایه های اجتماعی و روانشناختی با راهبردهای مقابله ای معنادار بود ولی رابطه سرمایه های روانشناختی با راهبرد حل مسئله معنادار شناسایی نشد. بعلاوه اگرچه رابطه غیرمستقیم بین سرمایه های اجتماعی، روانشناختی و هوش معنوی با راهبردهای مقابله ای معنادار بود ولی با مولفه های راهبردی هیجان مدار و جلب حمایت اجتماعی این ارتباط معنادار نشان داده نشد.

کلیدواژه‌ها: مدل ساختاری، سرمایه‌های اجتماعی، سرمایه‌های روان‌شناختی، هوش معنوی، زنان سرپرست.

۱. مقدمه

امروزه در کنار خانواده های هسته ای متداول، شکل‌های گوناگون دیگری مانند خانواده های تک سرپرست که در آن نقش والدین جابه جا شده، پدید آمده است که به دلایل فوت، طلاق، همسر معتاد، زندانی و متواری، زنان به ایفای نقش های متعدد و حتی متعارض می‌پردازند. همچنانکه منطبق با سرشماری ۱۳۹۶، می‌توان بیان کرد، تعداد زنان سرپرست خانوار ۱۲.۵ درصد افزایش یافته است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۶) و افزایش میزان طلاق و سن ازدواج و از طرفی کاهش میزان ازدواج (بهرامی، ۱۳۹۷: ۱۵) و ظهور فردگرایی نیز از مهم ترین چالش های امروز در جامعه محسوب می‌شود. با توجه به این‌که عهده‌دار شدن چندین نقش توسط زنان، آنها را با مشکلات فردی، اجتماعی، اقتصادی و حتی حقوقی مواجه می‌کند، اگرچه تعدادی از زنان سرپرست خانوار، سعی بر مدیریت بحران می‌کنند ولی بسیاری از آنها به دلیل کاستی در شناخت فردی، کمبود حمایت‌های اجتماعی، بحران کار، دچار آسیب های فردی و اجتماعی متعدد می‌گردند (ساروخانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۵۸)، بطوریکه کیفیت زندگی پایین و کاهش احساس رضایتمندی از زندگی، آنها را با مشکلات جدی مواجه ساخته است (امراه مجدآبادی و همکاران، ۱۳۹۸: ۵۸).

۲. بیان مسئله

باتوجه به نقش مهم و محوری زنان سرپرست در خانواده توجه به موانع آسیب‌زا و چگونگی مقابله آنان برابر مشکلات حائز اهمیت بسیاری است. براساس تحقیقات انجام‌شده، به‌طور کلی مسایلی که برای زنان سرپرست خانوار بوجود می‌آید در زمینه‌های ویژگی‌های روانشناختی فردی، منابع حمایتی اجتماعی؛ کاستی در تصمیم‌گیری شغلی و تحصیلی؛ نوع مقابله با چالش‌ها (جولیان و هانگ شیم Julianne & Hang-Shim، ۲۰۱۹: ۱۴۳)؛ کمبود در زمینه‌های برخورداری از مسکن، شغل مناسب و تحصیل، بهداشت و درمان، امنیت غذایی (علی مندگاری و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۶۵)؛ مشکلات مالی، عزت نفس پایین، عدم حمایت اجتماعی، افسردگی (براون و موران Brown & Moran، ۲۰۱۹: ۲۱)؛ اختلالات اضطرابی، پارانویید و افکار خودکشی (استک و مردیت Stack & Meredith، ۲۰۱۷: ۲۳۳)؛ کاهش سلامت عمومی و تغذیه نامناسب (کیا و زارع، ۱۳۹۷: ۹۴)؛ اختلالات جسمانی و روانشناختی زنان و فرزندان آنها؛ رفتارهای پرخطر، بزهکاری، افت تحصیلی فرزندان (روغنجی و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۳)؛ اختلافات و مشاجرات خانوادگی (دهقانی، ۱۳۹۷: ۱۶)؛ مسایل والد-فرزندی، پرخاشگری کلامی و فیزیکی فرزندان نسبت به مادران (پاگانی و همکاران Pagani et al، ۲۰۰۳: ۱۱۹)؛ نگرش اجتماعی (پلمن اسکالت Pollmann-Schult، ۲۰۱۷: ۴)؛ کمبود حمایت خانواده و خویشان، کاستی در امنیت اجتماعی (براتی و سالاری، ۱۳۹۷: ۴۳)، میزان ناکافی وام‌های کم بهره، طرح‌های خوداشتغالی، آموزش‌های عمومی و مهارت‌آموزی (راغفر و سلیمانی، ۱۳۹۵: ۵۱)؛ کاستی از نظر سطح درآمد به دلیل کمبود دسترسی به موقعیت‌های رهبری، مدیریتی، تجارت و سیاست (شیل و کالا Sheela & Kala، ۲۰۱۳)؛ طرد اجتماعی، تبعیضات فرهنگی و مردسالارانه (نیک منش و کلانتری، ۱۳۹۶: ۱۱۵) از دسته مشکلاتی است که می‌تواند به زنان، خانواده و در نهایت جامعه آسیبهایی جدیدی وارد کند.

در تجربه سرپرستی، هر کس می‌تواند راهبرد مقابله‌ای و تجربه‌ای متفاوت از دیگری داشته باشد. به این معنا که ویژگیهای روانشناختی فردی، باورهای اعتقادی - معنوی و شرایط اجتماعی متفاوت، در راهبردهای مقابله‌ای آنها، می‌تواند تاثیر گذار باشد. از نظر لازاروس و فولکمن (Lazarus & Folkman، ۱۹۸۴: ۴۰۰) مقابله تلاشهای رفتاری و شناختی است که به منظور رفع نیازهای ویژه درونی و بیرونی، صورت می‌گیرد که با

بسیج، آماده سازی نیروها و انرژی فرد، بطور مختارانه و خودجوش یا با آموزش به دست می‌آید. بعلاوه آنها راهبردهای مقابله ای را، تغییر یا کاهش موقعیت های فشارزا معرفی کرده اند که با هشت روش مجزا از جمله مواجهه، عقب نشینی، فرار یا اجتناب، خودکنترلی، جستجوی حمایت اجتماعی، پذیرش مسئولیت و حل مسئله، برای مواجهه با فشار روانی صورت می‌گیرد. موس و اسکافر (Moos & Schaefer، ۱۹۹۳: ۲۴۰) نیز نخست جهت گیری فرد نسبت به عامل تنش زا را در نظر گرفتند (دو حیطه اجتنابی و گرایشی) سپس با سبک مقابله ای شخص (دو حیطه شناختی و رفتاری) ترکیب نمودند. در نتیجه مهارت مقابله ای را در چهار نوع اساسی، از جمله الف) مقابله شناختی-گرایشی، ب) مقابله رفتاری-گرایشی، ج) مقابله شناختی-اجتنابی، د) مقابله رفتاری-اجتنابی معرفی کردند. هم چنین بنابر ارزیابی مثبت کوهن و لازاروس (Cohen & Lazarus، ۱۹۷۹-به نقل از عیسی نژاد، ۱۳۹۶: ۸۵) در یک راهبردمقابله ای کارآمد، ارزیابی موقعیت امیدوارانه و مثبت است و سازمان بندی مجدد همراه با کنترل هیجانانگیز، صورت می‌گیرد. سپس اقدام به رفتار مناسب به منظور رفع موانع و حرکت به سوی اهداف در راستای حل مشکلات سازمان دهی می‌شود. در مقابل، پاول و اینرایت (Powell & Enright، ۱۹۹۰) نقل از مرشدی، ۱۳۹۶: ۵۰) راهبردهای مقابله ای ناکارآمد را، ناتوانی در تشخیص و فهم آنچه که در جریان است، توصیف می‌کنند که شامل تفسیرهای غیرمنطقی و مصیبت بار در مورد موقعیت موجود، واکنش های هیجان مدارانه منفی و جسمانی کردن مشکلات، می‌باشد و در آن پاسخ های ناسازگارانه موجب می‌شوند، نیازها و استرس ارگانیکم شدیدتر شده و فرد را در وضعیتی بی ثبات نگاه دارد. همچنین از نظر لوتانز و همکاران (Luthans al et ۲۰۱۵: ۳۲) سرمایه های روانشناختی با مولفه های خودکارآمدی، خوشبینی، امیدواری و تاب آوری بر کاربرد توانمندیهای مثبت روان شناختی؛ ارزیابی مثبت فرد از اوضاع و احتمال موفقیت بر مبنای تلاش و پشتکار، توانایی های فرد و افزایش شادمانی تمرکز دارد. همچنانکه از نظر لازاروس (Lazarus، ۱۹۹۳) نقل از رضایی و رمزیار، ۱۳۹۷: ۱۶) نیز سرمایه های روانشناختی به افراد کمک میکند با خصایص مثبت، بر هیجانانگیز منفی غلبه کنند و خودشان را خلاق تر، یکپارچه تر، انعطاف پذیرتر برابر موانع، دریابند. از سویی دیگر از نظر پاتنام (Putnam، نقل از علامه زاده، ۱۳۹۶: ۲۱) سرمایه های اجتماعی وجوه گوناگون از جمله اعتماد، هنجارها، پیوند در شبکه ها، می‌باشد که می‌تواند بانی نفع جمعی، کاهش مشکلات و افزایش سلامت روان گردد و زمینه های فرصت ها، اطلاعات،

منابع مادی و موقعیت های مناسب اجتماعی را برای افراد افزایش دهد. همچنین از نظر فوکویاما (Fukuyama، نقل از جلیلی شیشوان، ۱۳۹۶: ۳۴) نیز توانایی افراد برای همکاری و تعاون با هم، باعث افزایش هنجارهای اجتماعی و اعتماد که دو پایه اصلی سرمایه اجتماعی است، می گردد و می تواند عاملی موثر بر مقابله کارآمد باشد. علاوه بر عوامل ذکر شده، به نظر میرسد در دنیای ماشینی و مادیگرای امروزه، معنویت نیز میتواند راهبردی برای مقابله با مشکلات باشد. هوش معنوی مرتبط با حیطه شهودی، رشد و تعالی، معنا و معنویت، توکل و ارتباط با خدا می باشد که از نظر کینگ (King، ۲۰۰۷)، نقل از دارایی، ۱۳۹۵: ۲۶) کاربست انطباقی اطلاعات فرامادی، جهت حل مشکلات، استقامت و رسیدن به اهداف می باشد و با پشتوانه آن می توان با تحلیل وجودی و درونی، جهت حل مسئله در دنیای بیرونی اقدام کرد. از منظر ایمونز (Emmons، ۲۰۰۰: ۸) نیز معنویت می تواند عملکرد سازگاری فرد را پیش بینی کند و با ویژگی های ظرفیت برتر هوشیاری نسبت به محدودیت های مادی، مراقبه و مکاشفه، ظرفیت ورود به رفتارها و فضایل برای نشان دادن بخشش، سپاسگزاری، رحم و تواضع و توانایی بهره گیری از منابع معنوی جهت حل مشکلات، قابل تعریف است.

درخاتمه با توجه به عوامل بیان شده، جا دارد به دیدگاه فرایدنبرگ و لویس (Frydenberg & Lewis، ۱۹۹۳: ۲۵۵) نیز اشاره گردد که بیان کردند، افراد در سبک بارور مقابله ای، با حفظ خوشبینی و آرامش درونی، حمایت معنوی از جمله دعا، اعتقاد به خدا به علاوه سخت کوشی و توجه به سلامت جسمانی- روانی و از طرفی کسب حمایت های اجتماعی با تقویت تعلق خاطر، رابطه اجتماعی موثر، در میان گذاشتن مشکل و مشورت با دیگران، بطور کارآمدی برابر موانع زندگی برخورد می کنند. در مقابل در سبک نابارور و راهبردهای اجتنابی ناکارآمد، افراد با تخلیه هیجانات منفی، سرزنش خود، وابستگی اجتماعی یا کناره گیری اجتماعی، بطور مخربی با مشکل مواجه می شوند.

از آنجاکه جامعه در حال تغییر و پیچیدگی روزافزون است و نقش زنان سرپرست، در خانواده و جامعه، بسیار مهم است با بررسی دقیق و جامع تر موقعیت آسیب پذیر این زنان، به نظر میرسد نیاز به تدوین الگویی مناسب با متغیرهای تاثیر گذار جهت شناسایی و ارتقا راهبردهای مقابله ای برابر مشکلات متعدد میباشد تا منجر به استخراج اطلاعات و دانشی سودمند در برنامه ریزی، برای پیشگیری و رفع تعارضات و مشکلات، همچنین ارتقا

سطح سلامت جسم و روان زنان سرپرست و حتی خانواده آنها، مورد توجه قرار گیرد. بنابراین محقق درصدد تدوین مدل ساختاری راهبردهای مقابله‌ای براساس سرمایه‌های اجتماعی و روانشناختی بامیانجیگری هوش معنوی زنان سرپرست خانوار بوده است و فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

۱.۲ فرضیه اصلی

مدل ساختاری راهبردهای مقابله‌ای بر اساس سرمایه‌های روانشناختی و اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی در زنان سرپرست خانوار برازش کافی دارد.

۱. سرمایه روانشناختی به طور مستقیم و معنادار بر راهبردهای مقابله‌ای در زنان سرپرست خانوار تاثیر می‌گذارد.

۲. سرمایه اجتماعی به طور مستقیم و معنادار بر راهبردهای مقابله‌ای در زنان سرپرست خانوار تاثیر می‌گذارد.

۳. هوش معنوی به طور مستقیم و معنادار بر راهبردهای مقابله‌ای در زنان سرپرست خانوار تاثیر می‌گذارد.

۴. سرمایه روانشناختی بامیانجی‌گری هوش معنوی اثر غیرمستقیم و معناداری بر راهبردهای مقابله‌ای در زنان سرپرست خانوار دارد.

۵. سرمایه اجتماعی بامیانجی‌گری هوش معنوی اثر غیرمستقیم و معناداری بر راهبردهای مقابله‌ای در زنان سرپرست خانوار دارد.

۳. روش پژوهش

۱.۳ جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گزینی

محقق در مطالعه حاضر از نوع همبستگی و هدف کاربردی، با استفاده از متون نظری و پژوهشی، در صدد تدوین الگویی در زمینه راهبردهای مقابله‌ای زنان سرپرست اقدام کرد. برای نمونه‌گزینی، پس از اخذ معرفی‌نامه از دانشگاه تهران- مرکز، دانشکده روانشناسی و مشاوره، جهت پژوهش با مراجعه به سازمان بهزیستی استان تهران و ارایه معرفی‌نامه و جلب همکاری، اسامی مراکز تحت پوشش بهزیستی اخذ شد. بدین صورت که بر اساس

معیار درصد تعداد زنان سرپرست در بخش های تحت پوشش بهزیستی، به صورت طبقه‌بندی بعدی (سه‌میه ای) از بخش های شمیرانات (با کمترین تعداد)، شهریار (تعداد در حد متوسط) و شرق تهران (با بیشترین تعداد) باتهیبه لیست زنان سرپرست (با ملاک ورودی: ۲۰ تا ۵۵ ساله، سواد حداقل خواندن و نوشتن، دارای فرزند، حداقل یک سال تحت پوشش بهزیستی بودن و ملاک خروجی: تحت حمایت فرد دیگر بودن) نمونه ای با توجه به تعداد متغیرها (Q) و فرمول $Q < n < 15Q$ ، در این پژوهش تعداد ۳۰۰ نفر انتخاب گردید، بنابراین ۲۰ نفر از شمیرانات، ۱۰۰ نفر از شهریار و ۱۸۰ نفر از شرق تهران انتخاب شدند. سپس پرسشنامه های تحقیق به نمونه اماری داده شد. به منظور ایجاد انگیزه، جلب همکاری در نمونه اماری، ضمن قدردانی، پذیرایی و اهدا سبد کالا بابت همکاری آنها، دستورالعمل کتبی پیوست پرسشنامه ها، به صورت شفاهی خوانده و توضیحاتی ارائه گردید. بعلاوه به آنها اطمینان داده شد که (۱) هویت آنها محفوظ می ماند، (۲) اطلاعات فردی به صورت کلی تفسیر خواهد شد و (۳) پاسخ به پرسش نامه ها اختیاری است. پس از اجرای پرسشنامه ها داده ها توسط نرم افزار SMARTPLS-3 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

۴. ابزار پژوهش

۱.۴ پرسش نامه راهبردهای مقابله‌ای بلینگز و موس Coping Responses

(CRI) Inventory

این پرسشنامه نحوه پاسخگویی افراد به حوادث استرس زا را می سنجد. نسخه اولیه این پرسشنامه شامل ۱۹ سؤال بلی / خیر بود که دو نوع مقابله رفتاری مسئله مدار و هیجان مدار را مورد سنجش قرار میداد. سپس آنها پرسشنامه را با ۵ مولفه مقابله متمرکز بر ارزیابی شناختی؛ مقابله متمرکز بر حل مساله؛ مقابله متمرکز بر هیجان؛ مقابله مبتنی بر جلب حمایت اجتماعی و مقابله متمرکز بر جسمانی کردن مشکلات با ۳۲ سؤال با مقیاس لیکرت ۴ درجه‌ای، ارتقا دادند. ضریب پایایی بازآزمایی کل ۰/۷۹ و برای خرده مقیاس های حل مسأله ۰/۹۰، برای مقابله مبتنی بر مهار هیجانی ۰/۶۵، برای مقابله مبتنی بر ارزیابی شناختی ۰/۶۸، برای مقابله مبتنی بر جسمانی کردن مشکلات ۰/۹۰ و برای مقابله مبتنی بر

جلب حمایت اجتماعی ۰/۹۰ گزارش شده است و اعتبارهمسانی درونی این پرسشنامه نیز میزان ۰/۶۶ گزارش شده است (فتحی، ۱۳۹۰).

۲.۴ پرسش‌نامه سرمایه‌های روان‌شناختی لوتانز Psychological Capita (PCQ) Questionnaires

این پرسشنامه مقادیر استاندارد شده یعنی ۴ مولفه امیدواری، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی را می‌سنجد و شامل ۲۴ سوال با مقیاس شش‌گزینه‌ای لیکرت می‌باشد. روایی سازه محتوای آن مورد تایید است. لوتانز و همکاران پایایی این پرسشنامه را ۰/۹۰ گزارش کرده‌اند (ایرانی، ۱۳۹۴).

۳.۴ پرسش‌نامه سرمایه‌های اجتماعی بولن Psychological Capita (SC- IQ) Questionnaires

این پرسشنامه ۳۶ سوالی با مقیاس لیکرت ۴ درجه‌ای، تنظیم شده است. ۴ مولفه آن، شبکه‌های اجتماعی، اعتماد اجتماعی، همکاری‌های اجتماعی و انسجام اجتماعی است که سوالات مطرح شده در این پرسشنامه شامل ۸ حیطه مشارکت در اجتماعات محلی، پیشگامی در فعالیت‌های اجتماعی، اعتماد و امنیت، ارتباط با همسایگان، ارتباط با دوستان و خانواده، قدرت تحمل تفاوتها، ارزشهای زندگی و ارتباطات کاری می‌باشد. این پرسشنامه ابتدا، ترجمه شده و روایی پرسشنامه زیر نظر اساتید و متخصصان صاحب نظر در این حیطه بررسی و تایید گردید. پایایی پرسشنامه با ضریب الفای کراباخ ۰/۸۲ بدست آمده است (علامه زاده، ۱۳۹۶).

۴.۴ پرسش‌نامه هوش معنوی کینگ (SIS) Spiritual Intelligence Scale

این پرسشنامه ۴۲ گویه دارد و بر اساس مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای تنظیم شده است. بعلاوه مولفه‌های آن تفکر انتقادی وجودی، تولید معنای شخصی، بسط حالت هوشیاری و آگاهی متعالی می‌باشد. کینگ روایی آن را تایید کرده و به منظور سنجش پایایی، این مقیاس را با پرسشنامه‌های معتبر دیگری مانند مقیاس خود تفسیری فراشخصی، مقیاس

تدوین مدل ساختاری راهبردهای مقابله‌ای ... (فهیمة قشقای و دیگران) ۱۷۷

عرفان، مقیاس دینداری درونی و بیرونی مورد مقایسه قرار داد که ضریب همبستگی آنها را به ترتیب ۰/۶۷، ۰/۶۳، ۰/۵۸ بدست آمد. در ایران نیز، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ بدست آمده است (حسامی، ۱۳۹۶).

۵. یافته‌ها

در نمونه تحقیق بیشترین تعداد زنان سرپرست، ۵۲-۴۲ ساله (۵۸/۳۳)، دارای تحصیلات دیپلم (۷۱)، بیکار (۴۹/۶۷)، دارای مسکن اجاره ای (۶۰/۶۷)، با وضعیت جسمانی سالم (۵۵/۶۷)، دارای بعدخانوار ۳ نفره (۳۶/۳۳)، با علت سرپرستی طلاق (۵۵/۶۷) و با بیمه سلامت (۶۷/۳۳) و کمترین تعداد ۳۰-۲۰ ساله (۶/۳۳)، با تحصیلات لیسانس (۱)، با مسکن ورثه ای (۴)، با بعد خانوار ۴ نفره (۳/۳۳) با علت سرپرستی همسرمتواری (۲/۶۷)، و بیمه تامین اجتماعی (۰/۳۳) شناسایی شد. بعلاوه شغل مدرسی کمترین فراوانی (۰/۳۳) را بین زنان سرپرست داشت و فقط یک نفر مبتلا به بیماری اچ آی وی (۰/۳۳) گزارش شد.

۱.۵ یافته‌های توصیفی متغیرها

در این مطالعه، محقق به منظور مطالعه ای دقیق تر، سعی به بررسی ارتباط متغیرهای پیش بین و میانجی با تک تک زیرمقیاس های متغیر ملاک (راهبردهای مقابله ای) داشت که بدین شرح است:

جدول ۱. ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

مقابله مبتنی بر ارزیابی شناختی	مقابله مبتنی بر حل مساله	مقابله هیجان مدار	مقابله مبتنی بر حمایت اجتماعی	مقابله مبتنی بر جسمانی کردن مشکلات	مؤلفه های متغیر ملاک مؤلفه های متغیر پیش بین و میانجی
۰.۴۰۳**	۰.۳۱۸**	-۰.۲۶۳**	۰.۳۷۱**	-۰.۳۱۷**	خودکارآمدی
۰.۳۹۱**	۰.۳۲۲**	-۰.۳۱۶**	۰.۴۸۷**	-۰.۳۱۹**	امیدواری
۰.۳۹۶**	۰.۳۴۷**	-۰.۳۲۱**	۰.۴۸۱**	-۰.۲۶۰**	تاب آوری

خوش بینی	.۳۲۳**	.۲۰۵**	-.۲۱۴**	.۴۵۱**	-.۳۵۸**
مشارکت اجتماعی محلی	.۶۱۰**	.۳۹۹**	-.۳۹۲**	.۳۱۹**	-.۳۶۲**
فعالیت‌های اجتماعی	.۳۶۲**	.۲۵۲**	-.۲۸۱**	.۲۲۷**	-.۲۰۶**
اعتماد و امنیت	.۴۶۲**	.۲۵۵**	-.۳۶۲**	.۲۰۰**	-.۳۴۶**
ارتباط با همسایگان	.۴۵۴**	.۳۲۷**	-.۲۵۸*	.۲۸۵**	-.۳۰۲**
ارتباط با دوستان و خانواده	.۳۳۲**	.۲۱۸**	-.۲۰۰**	.۲۱۲**	-.۱۲۱*
قدرت تحمل تفاوت‌ها	.۲۲۰**	.۱۵۵**	-.۲۱۳**	.۱۹۵**	-.۲۱۶**
ارزش‌های زندگی	.۳۲۶**	.۱۶۱**	-.۱۹۳**	.۱۸۱**	-.۲۳۱**
ارتباطات اجتماعی	.۳۲۵**	.۲۱۷**	-.۱۸۷**	.۲۵۱**	-.۲۰۲**
تفکر انتقادی وجودی	.۲۴۰**	.۲۰۴**	-.۲۹۳**	.۱۳۲*	-.۲۱۰**
آگاهی متعالی	.۲۵۲**	.۱۶۹**	-.۲۳۲**	.۲۱۹**	-.۲۰۵**
معناسازی شخصی	.۳۴۹**	.۳۳۴**	-.۲۰۹**	.۲۷۹**	-.۲۶۹**
گسترش خودآگاهی	.۴۴۱**	.۴۲۳**	-.۳۲۵**	.۳۳۱**	-.۳۲۱**

مطابق با یافته‌های جدول (۱) مشخص است که ضریب همبستگی بین تمام ابعاد راهبردهای مقابله‌ای با ابعاد متغیرهای پیش‌بین و میانجی از نظر آماری معنی‌دار است. علاوه بر بیشترین ضریب همبستگی بین متغیرهای مشارکت اجتماعی محلی و مقابله مبتنی بر ارزیابی شناختی (۰/۶۱) و کمترین ضریب همبستگی بین متغیرهای ارتباط با دوستان و خانواده و مقابله مبتنی بر جسمانی کردن مشکلات (۰/۱۲-) بدست آمد.

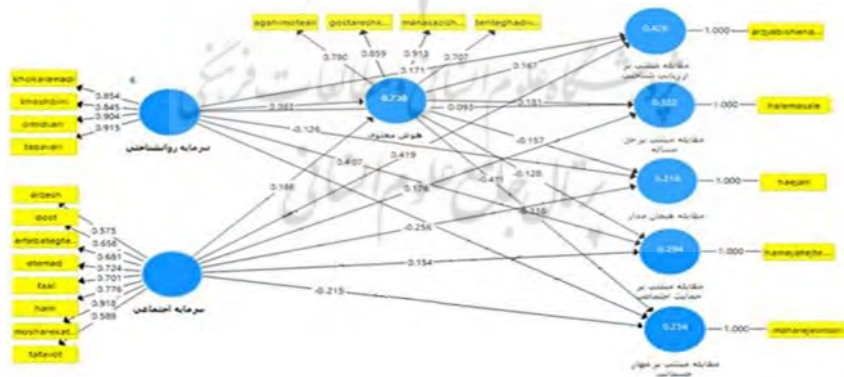
از طرفی، در این تحقیق برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌های پژوهش از روش تحلیل مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد ولی برای انجام آن، نخست باید پیش‌فرضهایی مورد بررسی قرار می‌گرفت: الف. پیش‌فرض اول، توزیع نرمال: در بررسی توزیع پراکنندگی داده‌ها و نرمال بودن توزیع، هیچ‌یک از مقادیر چولگی و کشیدگی، مشکل‌افزین نبودند. ب. پیش‌فرض دوم، عدم وجود هم‌خط بودن همبستگی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین: به منظور بررسی این پیش‌فرض از شاخص VIF استفاده شد که نباید بالاتر از عدد ۳ باشد (تا شرط عدم هم‌خط بودن چندگانه برقرار باشد) که در این تحقیق رعایت شده بود. به طوری که کمترین مقدار مربوط به قدرت تحمل تفاوت‌ها (۱/۴۹۰) و بیشترین مربوط به ارتباط با همسایگان (۲/۴۷۴) بود. ج. پیش‌فرض سوم، تعیین‌پذیری مدل: برای این که ضرایب رگرسیون، بارهای عاملی و سایر پارامترهای مدل قابل برآورد باشد، باید مدل قابل تعیین باشد یا به عبارت بهتر، درجات آزادی مدل از تعداد مجهولات، بالاتر باشد. برای

این کار در هر عامل مکنون، ضرایب یکی از بارهای عاملی که دارای بیشترین پایایی بر روی همان عامل بود برابر با ۱ قرار داده شد و از این طریق مدل تحقیق قابل تعیین بود. هم‌چنین قبل از اینکه هرگونه تفسیری از ضرایب بدست آمده ارائه شود باید از برازش مدل پیشنهادی با داده‌ها اطمینان حاصل می‌شد. به همین منظور، در جدول (۴) نتایج شاخصه‌های برازش مدل مفروض با داده‌های تجربی گزارش شده است:

جدول ۲. شاخصه‌های برازش داده‌ها با مدل مفروض

غیر معنی دار	$\chi^2 = 966/706$ درجه آزادی df = (۴۲۱)	خی دو χ^2
کوچکتر از ۳	۲/۲۹	نسبت خی دو به درجه آزادی
بزرگتر از ۰/۹۰	۰/۹۱	CFI
بزرگتر از ۰/۹۰	۰/۹۲	GFI
کوچکتر از ۰/۰۸	۰/۰۷۶	RMSEA

با توجه به نتایج جدول (۲) مشخص است که کلیه شاخص‌های برازش از مقدار قابل‌قبولی برخوردار هستند. برای مثال اندازه نسبت خی دو برابر با ۲/۲۹ است که کوچک‌تر از ۳ است یا مقادیر CFI و GFI بزرگتر از ۰/۹۰ است که روی هم رفته دال بر این است که مدل مفروض شده تحقیق از برازش قابل‌قبولی برخوردار است و مدل به‌دست آمده در زیر نمایان است:

شکل ۱. مدل برازش شده

۲.۵ یافته‌های استنباطی متغیرها

جدول ۳. ضرایب استاندارد مسیر مستقیم برآورد شده بین متغیرهای پژوهش

سطح معناداری P	T	انحراف معیار	ضریب استاندارد بتا (بارعاملی)	ارتباط مستقیم
۰/۰۰۳	۳/۰۰۸	۰/۰۵۷	۰/۱۷۱	سرمایه روانشناختی -> مقابله مبتنی بر ارزیابی شناختی
۰/۱۵۴	۱/۴۲۷	۰/۰۶۵	۰/۰۹۳	سرمایه روانشناختی -> مقابله مبتنی بر حل مساله
۰/۰۰۰	۶/۷۷۴	۰/۰۶۰	۰/۴۰۷	سرمایه روانشناختی -> مقابله مبتنی بر حمایت اجتماعی
۰/۰۰۰	۳/۹۶۸	۰/۰۵۵	-۰/۲۱۷	سرمایه روانشناختی -> مقابله مبتنی بر جسمانی کردن مشکلات
۰/۰۴۳	۲/۰۳۴	۰/۰۶۲	-۰/۱۲۶	سرمایه روانشناختی -> مقابله هیجان مدار
۰/۰۰۰	۸/۸۴۴	۰/۰۴۷	۰/۴۱۹	سرمایه اجتماعی -> مقابله مبتنی بر ارزیابی شناختی
۰/۰۰۰	۳/۶۰۶	۰/۰۴۹	۰/۱۷۶	سرمایه اجتماعی -> مقابله مبتنی بر حل مساله
۰/۰۰۵	۲/۸۳۸	۰/۰۵۴	۰/۱۵۴	سرمایه اجتماعی -> مقابله مبتنی بر حمایت اجتماعی
۰/۰۰۰	۳/۹۳۵	۰/۰۵۵	-۰/۲۱۵	سرمایه اجتماعی -> مقابله مبتنی بر جسمانی کردن مشکلات
۰/۰۰۰	۵/۳۲۴	۰/۰۴۸	-۰/۲۵۶	سرمایه اجتماعی -> مقابله هیجان مدار
۰/۰۰۱	۳/۳۱۷	۰/۰۵۰	۰/۱۶۷	هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر ارزیابی شناختی
۰/۰۰۱	۳/۲۷۵	۰/۰۵۵	۰/۱۸۱	هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر حل مساله
۰/۲۶۳	۱/۱۲۱	۰/۰۵۶	۰/۰۶۳	هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر حمایت اجتماعی
۰/۰۴۰	۱/۹۸	۰/۰۵۲	-۰/۴۱۱	هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر جسمانی کردن مشکلات
۰/۰۱۶	۲/۴۲۵	۰/۰۶۵	-۰/۱۵۷	هوش معنوی -> مقابله هیجان مدار

به منظور بررسی فرضیات تحقیق به طور دقیق تر در این پژوهش، ارتباط متغیرهای پیش بین و میانجی با تک تک زیرمقیاس های متغیر ملاک راهبردهای مقابله ای، مورد بررسی قرار گرفته است در نتیجه، درنتایج جدول (۳) نشان داده شده است، در رابطه مستقیم سرمایه روانشناختی با زیرمقیاس های راهبردهای مقابله ای یعنی راهبردهای مقابله ای متمرکز بر ارزیابی شناختی ($B = ۰/۱۷۱$; $P < ۰/۰۱$) و راهبرد مبتنی بر حمایت

اجتماعی ($P < 0/01$; $B = 0/407$) ارتباط مثبت معنادار و با مقابله جسمانی کردن مشکلات ($P < 0/05$, $B = -0/127$) و مقابله هیجان مدار ($p < 0/05$; $B = -0/126$) ارتباط منفی معناداری مشاهده شد ولی با راهبرد مقابله مبتنی بر حل مساله با ضریب همبستگی ($P > 0/05$; $B = 0/093$) با ۹۵ اطمینان و $t = 1/427$ (که در بازه ۱/۹۶ و -۱/۹۶ بود) ارتباط معناداری بدست نیامد. همچنین در رابطه مستقیم سرمایه اجتماعی، با مقابله متمرکز بر ارزیابی شناختی ($B = 0/419$)، حل مساله ($B = 0/176$) و حمایت اجتماعی ($B = 0/154$) ارتباط مثبت معنادار و با راهبردهای مقابله ای هیجان مدار ($B = -0/256$) و جسمانی کردن مشکلات ($B = -0/215$) ارتباط منفی معنادار، در سطح معناداری ($P < 0/01$) بدست آمد. بعلاوه یافته های گزارش شده گویای این است که هوش معنوی نیز، با راهبردهای مقابله مبتنی بر ارزیابی شناختی ($P < 0/01$; $B = 0/167$) و مقابله مبتنی بر حل مساله ($P < 0/01$; $B = 0/181$) با ۹۹ درصد اطمینان ارتباط مثبت و با مقابله هیجان مدار ($P < 0/05$; $B = 0/157$) و مقابله جسمانی کردن مشکلات ($B = -0/127$)، با ۹۵ درصد اطمینان، تاثیر معنی داری بر راهبردهای مبتنی بر حمایت اجتماعی ($B = 0/063$)، $p < 0/05$ و $t = 1/121$ (که در بازه ۱/۹۶ و -۱/۹۶ بود) نداشت.

جدول ۴. ضرایب استاندارد مسیر غیر مستقیم برآورد شده بین متغیرهای پژوهش

۰/۰۴۳	۱/۹۷۰	۰/۰۲۳	-۰/۱۵۷	سرمایه روانشناختی -> هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر مهار جسمانی
۰/۰۱۸	۲/۳۶۷	۰/۰۲۵	-۰/۰۶۰	سرمایه روانشناختی -> هوش معنوی -> مقابله هیجان مدار
۰/۰۰۱	۳/۳۶۸	۰/۰۱۹	۰/۰۶۴	سرمایه روانشناختی -> هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر ارزیابی شناختی
۰/۲۶۸	۱/۱۱۰	۰/۰۲۲	۰/۰۲۴	سرمایه روانشناختی -> هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر حمایت اجتماعی
۰/۰۰۱	۳/۲۳۶	۰/۰۲۱	۰/۰۶۹	سرمایه روانشناختی -> هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر حل مساله
۰/۰۳۱	۲/۱۵۸	۰/۰۱۶	۰/۰۳۴	سرمایه اجتماعی -> هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر حل مساله
۰/۰۳۳	۲/۱۴۲	۰/۰۱۴	۰/۰۳۱	سرمایه اجتماعی -> هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر ارزیابی شناختی
۰/۳۲۷	۰/۹۸۱	۰/۰۱۲	۰/۰۱۲	سرمایه اجتماعی -> هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر حمایت اجتماعی
۰/۰۴۹	۱/۶۲۴	۰/۰۱۴	-۰/۰۷۶	سرمایه اجتماعی -> هوش معنوی -> مقابله مبتنی بر مهار جسمانی
۰/۰۷۳	۱/۷۹۵	۰/۰۱۶	-۰/۰۲۹	سرمایه اجتماعی -> هوش معنوی -> مقابله هیجان مدار

بر اساس یافته‌های آزمون بوت استریپینگ، هوش معنوی ارتباط مثبت بین سرمایه روانشناختی با مهارت‌های مقابله‌ای متمرکز بر ارزیابی شناختی ($P < 0/01$ ، $B = 0/064$) و مقابله مبتنی بر حل مساله ($P < 0/01$ ، $B = 0/069$) و ارتباط منفی بین سرمایه روانشناختی و مقابله متمرکز بر هیجان ($P < 0/05$ ، $B = -0/060$) همچنین مقابله متمرکز بر جسمانی کردن مشکلات ($P < 0/05$ ، $B = -0/035$) را مورد میانجی‌گری قرار می‌دهد، ولی با مقابله مبتنی بر جلب حمایت اجتماعی ($p > 0/05$ ، $B = 0/024$) و $t = 1/11$ (که در بازه ۱/۹۶- و ۱/۹۶ بود) این میانجی‌گری، معنادار دیده نشد. همچنین هوش معنوی ارتباط مثبت بین سرمایه‌های اجتماعی با راهبردهای مقابله مبتنی بر ارزیابی شناختی ($P < 0/05$ ، $B = 0/031$)؛ مقابله مبتنی بر حل مساله ($P < 0/05$ ، $B = 0/034$) و ارتباط منفی با مقابله هیجان‌مدار ($P < 0/05$ ، $B = -0/029$) و مقابله جسمانی کردن مشکلات ($P < 0/05$ ، $B = -0/022$) را میانجی‌گری می‌کند. با این حال، هوش معنوی با ۹۵ درصد اطمینان، تاثیر معنی‌دار میانجی، بین سرمایه‌های اجتماعی و راهبردهای مبتنی بر حمایت اجتماعی ($P > 0/05$ ، $B = 0/012$) و $t = 0/982$ (که در بازه ۱/۹۶- و ۱/۹۶ بود) نتوانست نشان دهد.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

در این مطالعه، برای بررسی روابط علی میان متغیرهای پژوهش، از روش معادلات ساختاری استفاده شد و ماتریس همبستگی متغیرها که مبنای تجزیه و تحلیل الگوهای علی است، همراه با ضرایب همبستگی و سطح معناداری آن‌ها نشان داد که میان همه متغیرهای پژوهش همبستگی قابل قبولی وجود دارد. برای تبیین فرضیه اصلی: مدل ساختاری راهبردهای مقابله‌ای بر اساس سرمایه‌های روانشناختی و اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی در زنان سرپرست خانوار برآزش کافی دارد، می‌توان بیان کرد سرمایه‌های روانشناختی با مولفه‌های امیدواری، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی و سرمایه‌های اجتماعی با مولفه‌های شبکه‌های اجتماعی، اعتماد اجتماعی، همکاری‌های اجتماعی و انسجام اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی با مولفه‌های تفکر انتقادی وجودی، تولید معنای شخصی، بسط حالت هوشیاری و آگاهی متعالی می‌تواند بر راهبردهای مقابله‌ای زنان سرپرست خانوار تاثیر بگذارد. بدین گونه که تاثیر سرمایه‌های روانشناختی به عنوان

یک منبع مثبت نگر فردی، می‌تواند آرامش روانی و کارکرد بهینه، تعهد، تلاش برای موفقیت در وظایف چالش برانگیز را در پی داشته باشد (لوتانز و همکاران، ۲۰۱۵: ۲۸). به طوری که در رویکرد مثبت نگر سرمایه‌های روانشناختی، به توانمندیهای مثبت روانشناختی، تمرکز می‌شود تا فرد با استقلال و خودکارآمدی، امید و نگاه مثبت به زمان حال و آینده، سخت‌رویی و انعطاف‌پذیری، بتواند با ارزیابی شناختی و حل مسئله، گرفتن حمایت‌های اجتماعی و اجتناب از مقابله‌های هیجان‌مدار، به رویارویی با مشکلات بپردازد. بعلاوه سرمایه اجتماعی، که به عنوان راهی جهت تبیین همکاری و تعاون افراد بایکدیگر برای کسب سود بیشتر، وجوه گوناگون پیوندها، مشارکت، اعتماد متقابل میان اعضای یک شبکه معرفی شده است (کلمن Coleman، ۱۹۹۰، ترجمه صبوری، ۱۳۷۷: ۳۴)، می‌تواند به عنوان منبع اجتماعی در راستای فایق آمدن به مشکلات، برای زنان سرپرست خانوار، اثرگذار باشد. از طرفی هوش معنوی با تاکید بر نیرویی ماورای مادی که می‌تواند به ایجاد وحدت با طبیعت، انسان‌ها و رسیدن به اتحاد با هستی و خداوند منجر گردد (تورسون و پلانته، Torson & Plant، ۲۰۰۵ نقل از زمانی، ۱۳۹۵: ۵۲) در نمونه آماری نیز می‌تواند در راهبردهای مقابله‌ای این زنان موثر باشد که این یافته با شواهد تجربی مبنی بر ارتباط متغیرهای ذکر شده به عنوان عوامل موثر بر راهبردهای مقابله‌ای کارآمد از جمله ارتباط متغیرهای سرمایه‌های روانشناختی با مشارکت اجتماعی (پهن و همکاران Yiheng et al، ۲۰۲۰)؛ سرمایه‌های روانشناختی با سرمایه‌های اجتماعی (اکبری گوابری و همکاران، ۱۳۹۸)؛ تاب‌آوری و امیدواری با حمایت اجتماعی (تارتار و همکاران، ۱۳۹۷) و سرمایه روانشناختی با جهت‌گیری مذهبی و رضایت مندی (نصرتی و بستان، ۱۳۹۷) همسو می‌باشد.

از آنجاکه در این تحقیق، برای بررسی دقیق‌تر، ارتباط متغیرهای پیش‌بین و میانجی با تک‌تک مولفه‌های متغیر ملامک: (مقابله متمرکز بر ارزیابی شناختی؛ مقابله متمرکز بر حل مساله؛ مقابله متمرکز بر هیجان؛ مقابله مبتنی بر جلب حمایت اجتماعی و مقابله متمرکز بر جسمانی کردن مشکلات) مورد بررسی قرار گرفته است، فرضیات فرعی، بدین شرح به‌طور جزئی‌تر مورد تبیین قرار گرفته است.

فرضیه اول) سرمایه روانشناختی به‌طور مستقیم و معنادار بر مولفه‌های راهبردهای مقابله‌ای تاثیر می‌گذارد. در تبیین ارتباط مستقیم سرمایه‌های روانشناختی و راهبردهای

مقابله‌ای، در خصوص تایید ارتباط با مهارت مقابله‌ای ارزیابی شناختی، می‌توان به مفروضه‌های نظری اندلر و پارکر Endler & Parker (۱۹۹۲: ۸۶۱) استناد کرد. بر اساس این نظر، مقابله کارآمد عمدتاً فرآیندی هوشیار و یک پاسخ آگاهانه شناختی به رویدادهای بیرونی یا منفی است که می‌تواند باعث مثبت‌اندیشی، بهزیستی و افزایش کیفیت زندگی شود. همچنین از نظر موس و اسکافر Moos & Schaefer (۱۹۹۳): نیز ویژگی‌هایی مانند احساس کارآمدی شخصی، خوش‌بینی و سبک‌های شناختی در راهبرد مقابله‌ای کارآمد می‌تواند اثر گذار باشد. همچنانکه همسو با موارد ذکر شده نیز، می‌توان به پژوهشی در زمینه ارتباط راهبردهای مقابله‌ای شناختی و سرمایه روان‌شناختی (شیرزاد و همکاران، ۱۳۹۷)؛ (لتزرینگو همکاران Letzring et al, ۲۰۰۵) و پیچ و دناهبو (۲۰۰۵) نقل از رضایی و رمزیار، (۱۳۹۷) اشاره نمود. در خصوص رد ارتباط سرمایه روان‌شناختی بر مهارت مقابله‌ای حل مسئله، می‌توان بیان نمود علی‌رغم وجود همبستگی بین مولفه‌های سرمایه‌های روان‌شناختی و مقابله حل مسئله، در تحقیق حاضر این همبستگی معنادار یافت نشد. برای تبیین بیشتر آن می‌توان بیان کرد، به نظر می‌رسد احتمال دارد برخی از زنان سرپرست تحت پوشش بهزیستی از تکنیک حل مسئله آگاهی کافی رانداشته‌اند. همچنانکه از نظر لازاروس و فولکمن Lazarus & Folkman، (۱۹۸۴: ۴۱۰) نیز، برای حل مسئله چنانچه فرد احساس ناتوانی کند با وجود همه مهارت‌هایی که آموخته، نخواهد توانست مقابله کارآمدی داشته باشد. در خصوص تبیین ارتباط مثبت سرمایه روان‌شناختی بر مهارت مقابله‌ای حمایت اجتماعی نیز می‌توان گفت یکی از مولفه‌های راهبردهای مقابله‌ای کارآمد، جستجوی حمایت اجتماعی ابزاری یا کارساز است (بواراگاسامی و همکاران، Boovaragasamy et al, ۲۰۱۹: ۲۳) که شامل پرس و جو از افراد با تجارب مشابه، مشورت کردن، درخواست راهنمایی از دیگران در مورد مسئله و گفتگو با کسانی که می‌توانند کار خاص و مفیدی در ارتباط با مسئله انجام دهند، می‌باشد. حال افراد از جمله زنان سرپرست، با ویژگیهای سرمایه‌های روان‌شناختی مانند انعطاف‌پذیری، تاب‌آوری و خوش‌بینی، برای کاهش مشکلاتشان میتوانند با کمک گرفتن از اعضا خانواده، دوستان و مشورت با افراد ذی‌صلاح، بطور کارآمدتری عمل کنند. همچنانکه همسو با نتیجه گزارش شده می‌توان به ارتباط راهبردهای مقابله‌ای با حمایت خانواده، منابع شخصی تاب‌آوری (کونازوسکی و همکاران Konaszewski et al, ۲۰۱۹)؛ نقش واسطه‌ای تاب‌آوری و امیدواری با حمایت اجتماعی ادراک‌شده و رضایت از زندگی (تارتار و همکاران، ۱۳۹۷)؛

ارتباط حمایت اجتماعی ادراک شده، سرمایه روان شناختی و بهزیستی روان شناختی (بهن و همکاران، ۲۰۲۰؛ چاولا و شارما Chawla et al، ۲۰۱۹؛ جعفری نژاد، ۱۳۹۷ و رضایی ورمزیار، ۱۳۹۷) اشاره نمود. در خصوص تایید ارتباط منفی سرمایه روان شناختی بر مهارت مقابله‌ای هیجان مدار میتوان گفت، افرادی که از راهبردهای هیجان مدارانه منفی استفاده می‌کنند در بعد کنترل هیجان‌ات دچار مشکل و کاستی هستند و بجای حل مشکلات، از رویارویی با مسائل اجتناب کرده و یا بصورت تکانشی عمل می‌کنند. در نتیجه دچار اضطراب و نارضایتی از زندگی می‌توانند بشوند. برعکس، افراد خوشبین و امیدوار (مولفه سرمایه روان شناختی) به کاربرد مقابله‌های مثبت گرای متمرکز بر مسئله و کسب سلامت روان تمایل بیشتری دارند. همسو با این نتیجه می‌توان به ارتباط مثبت سرمایه‌های روان شناختی با افزایش شادکامی (بلالی، ۱۳۹۶) افزایش سازگاری و راهبرد مقابله‌ای کارآمد (لیران و میلر Liran & Miller، ۲۰۱۷)، تنظیم هیجانی و خودکارآمدی (لوپرنو، ۲۰۱۳ نقل از علوی، ۱۳۹۵) و راهبردهای هیجان مدار و کاهش بهزیستی (سدیدی و یمینی، ۱۳۹۷) اشاره نمود. در خصوص تایید ارتباط منفی سرمایه روان شناختی بر مهارت مقابله‌ای جسمانی کردن، همسو با مطالعه ویکتوریا (۲۰۰۹ نقل از علیپور و همکاران، ۱۳۹۷) می‌توان بیان کرد در افراد با سبک مقابله‌ای متمرکز بر جسمانی کردن مشکلات، درست برعکس افراد با سرمایه‌های روان شناختی، بجای رویارویی با مشکل، آن مسئله، درون ریزی می‌شود سپس با برونریزی احساس یاس و خشم (موس و اسکافر Moos & Schaefer، ۱۹۹۳)، اضطراب و فاجعه سازی می‌تواند به مشکلات روان تنی تبدیل گردد.

فرضیه دوم) سرمایه اجتماعی به طور مستقیم و معنادار بر مولفه‌های راهبردهای مقابله‌ای تاثیر می‌گذارد. در تبیین ارتباط مستقیم سرمایه‌های اجتماعی و راهبردهای مقابله‌ای، در خصوص تایید ارتباط مثبت با مهارت مقابله‌ای ارزیابی شناختی بر اساس مبانی نظری و پژوهشی می‌توان بیان کرد سرمایه اجتماعی وجوه گوناگون اعتماد و مشارکت اجتماعی (پاتنام، ۱۹۹۳)؛ پیوندهای فکری انجمنی، انسجام، مشارکت، اعتماد متقابل میان اعضای یک شبکه است که موجب تحقق اهداف مشترک، سرسختی شغلی و کسب درآمد بیشتر (مقتدایی و سیادت، ۱۳۹۷) و بهداشت روانی افراد میشود (جلیلی شیشوان، ۱۳۹۶). همچنانکه این همکاری و تعاون افراد؛ پیوند‌های همسایگی و خانوادگی می‌توانند به عنوان منابعی در راستای بهبود ارزیابی شناختی افراد (تونکس، Tonex، ترجمه دلفروز، ۱۳۸۷) از جمله زنان سرپرست خانوار با هدف تقویت مقابله‌های کارآمد از جمله بهبود

روابط با خانواده و دوستان و افزایش کیفیت زندگی (ویلاونگا و همکاران Villalonga-et al, ۲۰۱۸)؛ اشتغال زایی، کاهش فقر (آقاسی و همکاران، ۱۳۹۸) و توانمندسازی (افشاری و همکاران، ۱۳۹۸) عمل کنند. در خصوص تایید ارتباط مثبت سرمایه اجتماعی بر مهارت مقابله ای حل مسئله، همسو با پژوهش (الساو Alsarve, ۲۰۱۹) می توان به نقش سرمایه های اجتماعی و جستجوی پشتیبانی های اجتماعی (فرایدنبرگ و لويس & Frydenberg, ۱۹۹۳) به عنوان راهبرد حل مسئله اشاره نمود. در خصوص تایید ارتباط مثبت سرمایه اجتماعی و مهارت مقابله ای جلب حمایت اجتماعی، نیز می توان بیان کرد، در سطح برون گروهی سازمان های حمایتی و مردم نهاد، به علاوه گروه متخصصان در زمینه های روانشناختی، حقوقی و مذهبی می توانند مانند سرمایه هایی مفید، به عنوان منبع حمایت های اجتماعی با هدف توانمندسازی، روشنگر و تسهیل ساز باشند (انجمن اروپا European commission, ۲۰۱۷). در خصوص تایید ارتباط منفی سرمایه اجتماعی و مهارت مقابله ای هیجان مدار می توان گفت در سبک هیجان مدار، اعمالی مانند گریه کردن، افسرده شدن، احساس درماندگی و ناامیدی پدید می آید. درحالیکه از پیامدهای بسیار مهم سرمایه های اجتماعی، کسب سلامت روان، تاب اوری؛ کاهش ناامیدی و اختلالات روانی هم چون افسردگی می باشد و می توان به ارتباط معکوس سرمایه های اجتماعی با مقابله هیجان مدار پی برد. همسو با این نتیجه می توان به پژوهش های فیلیپس و جارویس (Phillips & Jarvis, ۱۹۹۴ نقل از فتحی، ۱۳۹۰؛ وبر و همکاران Webber et al, ۲۰۱۸؛ جلیلی شیشوان، ۱۳۹۶؛ غلام نیارمی، ۱۳۹۶؛ چوی و همکاران Choi et al, ۲۰۱۸) نیز اشاره نمود. در خصوص تایید ارتباط منفی سرمایه اجتماعی بر مهارت مقابله ای جسمانی کردن مشکلات، می توان بیان کرد با توجه به اینکه برخی از زنان سرپرست خانوار با بیماری های جسمانی - روانی درگیر هستند (لانکس و همکاران Lankes et al, ۲۰۲۰؛ کیم و همکاران Kim, ۲۰۱۸) می توان به نظر راجر (۱۹۹۳؛ به نقل از صادقی، ۱۳۹۱) اشاره نمود که بیان کرده است فرد از طریق جسمانی کردن مشکل خویش، توجه دیگران را بر آن منحرف می کند و با شکایات بدنی مشکلات درون ریزی شده خود را به طور اضطرابی، نمایان می کند. درحالیکه برعکس، بنابر پژوهش های انجام شده می توان گفت سرمایه اجتماعی میتواند منجر به کسب آرامش و سلامت روانی - جسمانی (مور و همکاران Moore et al, ۲۰۱۳؛ سالسبرگ و لروکس Salsberg & Leroux, ۲۰۱۷) و کاهش جیمانی کردن

مشکلات شود که مطالعات بوئم و همکاران Boehm et al (۲۰۱۱)؛ توتو و بوسینچی Tutu & Busingye (۲۰۱۹) نیز همراستا با این یافته‌ها می‌باشد.

فرضیه سوم) هوش معنوی به طور مستقیم و معنادار بر مولفه‌های راهبردهای مقابله‌ای تأثیر می‌گذارد. در تبیین ارتباط مستقیم هوش معنوی و راهبردهای مقابله‌ای، در خصوص ارتباط مثبت هوش معنوی بر مهارت مقابله‌ای ارزیابی شناختی، می‌توان بیان کرد از نظر ایمونز Emmons (۲۰۰۰) انسان با تشخیص و ارزیابی شناختی، حضور نیرویی ماورایی، چالش‌های زندگی را به امری معنوی و مقدس، ادراک می‌کند و در ارزیابی شناختی، با اعتماد همه جانبه به خدا، به مقابله با مشکلات می‌پردازند. همچنین در خصوص ارتباط مثبت هوش معنوی بر مهارت مقابله‌ای حل مسئله، افراد از طریق بهره‌گیری از منابع معنوی، با رشد فکری و تعادل در جستجوی مادیات جهت حل مشکلات، راحت‌تر می‌توانند با استرس‌ها برخورد کنند (کائور Kaur، ۲۰۲۰) و راهبردهای مقابله‌ای و تکنیک حل مسئله با استفاده از معنویت، کاربردی سازگارانه از هوش معنوی است (کینگ، ۲۰۰۹ نقل از زمانی، ۱۳۹۵). در مورد ارتباط منفی هوش معنوی بر مهارت مقابله‌ای هیجان‌مدار نیز می‌توان بیان کرد، افراد با هوش معنوی، در مواقع بحرانی بجای حرکات تکانشی و اشفته‌گی‌های احساسی که می‌تواند بانی افزایش اضطراب گردد، با پذیرش و توکل به معنویات سعی بر مقابله‌ای کارآمد دارند و با اعتماد بخدا، هنگام مواجهه با مشکلات، برعکس تکیه بر هیجان‌ات منفی و فرسوده‌کننده، عمل‌کننده (رضایی و رمزیار، ۱۳۹۷). هم‌راستا با این نتیجه، کراوورد سالیوان Crawford Sullivan (۲۰۰۸) طی مصاحبه عمیقی که با ۴۴ تن از مادران کم‌درآمد شهری انجام داد، الگوی دینی را به عنوان منبعی آرامبخش و کارا برای مادران کم‌درآمد و فرزندان‌شان معرفی کرد و می‌توان به پژوهش‌های همسو در زمینه ارتباط هوش معنوی با کاهش اضطراب (حسامی، ۱۳۹۶)؛ افزایش بهزیستی (اسکرزپینزکا Skrzypka، ۲۰۲۰، سیسیل و فانگ Cicile & Fong، ۲۰۱۹)؛ شجاعی و سلیمانی، ۱۳۹۴)، میانه رویی هیجانی (مقصودی مدیح و حسین ثابت، ۱۳۹۵) و هوش هیجانی (نیکنام و تاج، ۱۳۹۸) نیز اشاره نمود که نشان می‌دهد هوش معنوی بانی کاهش حرکات تکانشی می‌تواند باشد. در خصوص تبیین ارتباط منفی هوش معنوی بر مهارت مقابله‌ای جسمانی کردن مشکلات، می‌توان بیان کرد، جسمانی کردن مشکلات یکی از اختلالات اضطرابی محسوب می‌شود در حالیکه به نظر می‌رسد افراد با تکیه بر معنویات، با آرامش درونی، احساس توانمندی و توکل بر خدا، کمتر دچار جسمانی کردن مشکلات می‌گردند.

هم‌سو با این نتیجه می‌توان به پژوهش همتی و همکاران (۱۳۹۴) نیز اشاره نمود که گزارش کردند بین اختلالات جسمانی سازی با هوش معنوی و راهبردهای مقابله‌ای ارتباط منفی وجود دارد. در خصوص رد ارتباط هوش معنوی بر مهارت مقابله‌ای جلب حمایت اجتماعی، می‌توان گفت با توجه به اینکه فردی که هوش معنوی قوی دارد با توکل شدید به خداوند، دعا و نیایش قوت قلبی قوی پیدا می‌کند (شیخ‌الاسلامی و پرسا، ۱۳۹۷) می‌تواند بانی استقلال از وابستگی به تکیه‌گاه‌های مادی اجتماعی شود. بعلاوه برخی از این افراد با تکیه بر هوش معنوی با پذیرش رنج برای کاستی‌ها، معنا پیدا می‌کنند، در نتیجه این افراد تصور می‌کنند می‌توانند با تکیه بر خدا بدون اصرار و اتکا به گرفتن حمایت‌های اجتماعی، توانمند باشند. بطوریکه هوش معنوی منجر به افزایش تاب‌آوری آن‌ها می‌گردد (جوادیان و همکاران، ۱۳۹۸)؛ سلطانی و همکاران (۱۳۹۷)؛ شریفی فرد و همکاران (۱۳۹۸).

فرضیه چهارم) سرمایه روانشناختی با میانجی‌گری هوش معنوی اثر غیرمستقیم و معناداری بر مولفه‌های راهبردهای مقابله‌ای دارد. در خصوص تایید ارتباط مثبت سرمایه روانشناختی با میانجی‌گری هوش معنوی بر مهارت مقابله‌ای ارزیابی شناختی می‌توان بیان کرد افراد با ارزیابی شناختی از منظر معنویات، می‌توانند به دنبال معنای رنج، پذیرش مشکل با دید مثبت و آرامش درونی به مشکل بنگرد، به میزان تاب‌آوری شان افزوده شود (نعمتی Nemati، ۲۰۱۸) و اینگونه به کاهش اضطراب نایل آیند. برای تفسیر بیشتر موقعیت زنان سرپرست در تحقیق حاضر، می‌توان دریافت آنها علاوه بر رویکرد مثبت‌نگر سرمایه‌های روانشناختی با بهره‌گیری از نگرش معنوی به طور شایسته‌تری می‌توانستند در برابر مشکلات، با ارزیابی شناختی به جنبه‌های مثبت موقعیت پیش‌آمده توجه کنند. هم‌چنان‌که این نتیجه با تحقیقاتی در زمینه ارتباط هوش معنوی با راهبردهای مثبت تنظیم شناختی و امیدواری (کیانفر و همکاران، ۱۳۹۸)؛ راهبردهای مقابله‌ای ارزیابی شناختی، انعطاف‌پذیری و توانایی رویارویی با مشکلات (زهرمارشال، ۲۰۰۰ نقل از زمانی، ۱۳۹۵)؛ اثربخشی آموزش هوش معنوی بر تاب‌آوری زنان سرپرست (جوادیان و همکاران، ۱۳۹۸) همخوانی دارد. در خصوص تایید ارتباط مثبت سرمایه روانشناختی با میانجی‌گری هوش معنوی بر مهارت مقابله‌ای متمرکز بر حل مسئله می‌توان گفت، افراد با برداشت از خودکارآمدی و تاب‌آوری بعلاوه تکیه بر معنویات، در مقابله حل مسئله، انتظار پیامدهای کارآمد در موقعیت‌های مشکل‌ساز دارند و با تکیه بر نتایج پژوهش‌های پیشین در زمینه اثربخشی

معنویت درمانی بر تاب آوری و مقابله مسئله مدار؛ (زندگی کریمی، ۱۳۹۵)؛ اثربخشی آموزش صبر، حل مسئله و ترکیبی بر مولفه های سخت رویی، کنترل درونی و تاب آوری (هاروی و دلغابرو Harvey & Delfabbro، ۲۰۰۴) می توان اشاره کرد. در خصوص تبیین ارتباط منفی سرمایه روانشناختی با میانجی گری هوش معنوی بر مهارت مقابله ای متمرکز بر هیجان با تکیه بر تحقیقات همسو میتوان بیان کرد هوش به بالا بردن ظرفیت تحمل و سازگاری (قبرس و ترول، ۲۰۰۲ نقل از بری Bray & Kehle، ۲۰۱۱)؛ خودکنترلی (سهرابی، ۱۳۹۸)؛ حسامی، ۱۳۹۶)؛ افزایش سرسختی (شریفی فرد و همکاران، ۱۳۹۸)؛ راهبردهای مثبت تنظیم شناختی هیجان و امیدواری (کیانفر و همکاران، ۱۳۹۸)، بهبود هیجانات (سیسیل و فانگ، ۲۰۱۹) تاکید دارد که می توان دریافت با بالا رفتن سرمایه های روانشناختی و هوش معنوی، مقابله های هیجان مدار می تواند کاهش یابد. در خصوص تایید ارتباط منفی سرمایه روانشناختی با میانجی گری هوش معنوی بر مهارت مقابله ای متمرکز بر جسمانی کردن مشکلات، می توان بیان کرد، افرادی که از نظر سرمایه های روانشناختی غنی هستند، سعی بر مدیریت بحران می کنند. در حالیکه برعکس، برخی از افراد با سبک مقابله ای ناکارآمد، در کنار آمدن با مشکل، احساس ناتوانی می کنند و بجای رویارویی، مشکلات را درونی ریزی و جسمانی سازی می کنند (موس و اسکافر، ۱۹۹۳). حال متغیر هوش معنوی. به عنوان متغیر میانجی نیز می تواند با افزایش امیدواری و خوش بینی (اسکرزینینکا، ۲۰۲۰) و ارتقاء کیفیت زندگی و کاهش اختلال جسمانی سازی مشکلات (مکینتاش و همکاران Macintosh et al، ۱۹۹۳) ارتباط داشته باشد. در خصوص رد ارتباط سرمایه روانشناختی با میانجی گری هوش معنوی بر مقابله مبتنی بر جلب حمایت اجتماعی همانطور که در تبیین فرضیه سوم بیان شد، می توان گفت افراد با هوش معنوی بر اساس توکل و ایمان قوی به خدا با حفظ آرامش درونی، پیدا کردن معنای رنج در زندگی و کاهش احساس تنهایی در موقعیت بحرانی، بدون پافشاری بر گرفتن حمایت اجتماعی به طور صرف، به شکل کارآمد می توانند عمل کنند. همچنانکه در تحقیقات انجام شده نیز ارتباط مثبت هوش معنوی با توانمندسازی و خودکارآمدی زنان سرپرست خانوار (طالبی فرد و عابدینی، ۱۳۹۶) و یافتن معنای زندگی و سازگاری (انور و همکاران Anwar et al، ۲۰۲۰) گزارش شده است، نیروی معنوی و ایمان بخدا هنگامیکه قوی باشد می تواند به توانمندی افراد کمک کند و جایگزین چشم انتظار به گرفتن حمایت اجتماعی باشد.

فرضیه پنجم) سرمایه اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی اثر غیرمستقیم و معناداری بر راهبردهای مقابله‌ای دارد. در خصوص تبیین ارتباط مثبت سرمایه اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی بر مهارت مقابله‌ای ارزیابی شناختی، از نظر لازاروس و فولکمن (۱۹۸۴) ارزیابی شناختی موقعیت اجتماعی، از طریق تلاشهایی برای بدست آوردن مقابله‌ای کارآمد، با اعتماد و کسب اطلاعات از دیگران می‌تواند مشخص شود. در نتیجه این اعتماد اجتماعی موجب می‌شود که افراد در کنار ارزیابی و درک موقعیت اطرافیان به تعهدات و مسئولیت‌هایشان نیز عمل کنند (مور و همکاران، ۲۰۱۳) که می‌تواند مسبب تثبیت ارزشهایی مانند درستکاری، صداقت، وفای به عهد، انصاف و عدالت و متعاقب آن تقویت هوش معنوی، آرامش درونی و کاهش تنش شود و میتوان دریافت هوش معنوی علاوه بر اینکه نقش کلیدی در شیوه ارزیابی شناختی بحرانها و پدیدایی سپاسگزاری و تواضع دارد (حسامی، ۱۳۹۶)، می‌تواند با افزایش احساس صمیمیت با دیگران در اجتماع هم در ارتباط باشد. همچنانکه همسو با نتیجه مطالعه حاضر، در راستای ارتباط معنادار سرمایه اجتماعی، انعطاف‌پذیری با نقش تعدیل‌گری سرمایه معنوی (غریب و همکاران، ۱۳۹۶) و راهبردهای مقابله‌ای، بهزیستی معنوی و کاهش ارزیابی احساس تنهایی (زرنقاش و همکاران، ۱۳۹۵) نیز اشاره نمود. در خصوص تبیین ارتباط مثبت سرمایه اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی بر مهارت مقابله‌ای متمرکز بر حل مسئله از نظر اریکسون (۱۹۶۰ نقل از فتحی، ۱۳۹۰) منابع شخصی مقابله، از قبیل اعتماد (یکی از مولفه‌های سرمایه اجتماعی)، راه حل مناسبی است که به یافتن راه حل‌های مناسب دیگر، برای حل بحران‌های بعدی یاری می‌رساند. از طرفی بر اساس نظر بوردیو (نقل از سیسین Siisainen، ۲۰۰۰) سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از منابع مادی - معنوی است که می‌تواند به عنوان منابع برون‌زاد، از طریق دین، ایدئولوژی، فرهنگ، تجربه‌های تاریخی مشترک و کنش‌های متقابل اعضای یک اجتماع به وجود آید (فوکویاما، Fukuyama ترجمه توسطی، ۱۳۸۵) و برای فرد در حل مشکلات، کمک‌کننده باشد. همچنانکه همراستا با مطالب ذکر شده می‌توان به پژوهش گیج بوگاردو همکاران (Gage Bouchard et al (۲۰۱۳) نیز اشاره نمود. آنها در پژوهش خود نشان دادند زنان بیشتر از راهبردهای راهبردهای مقابله‌ای مذهبی، حمایت‌ابزاری اجتماعی و عاطفی استفاده می‌کنند. در خصوص تبیین ارتباط منفی سرمایه اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی بر مقابله هیجان‌مدار می‌توان گفت، از نظر لانگ و اسکات (۱۹۹۵)، به نقل از زندگی کریمی، (۱۳۹۵) مقابله هیجان

مدار به نوعی، مقابله درگیر نشدن برای از بین بردن مشکل است. درحالیکه هوش معنوی به ظرفیت شناخت و درک ابعاد برتر خود، دیگران و جهان مادی (کینگ، ۲۰۰۰)؛ اتصال، یکپارچگی، خدمت و مسئولیت در اجتماع و مدیریت هیجانات و کسب آرامش درونی اشاره دارد. بنابراین یافته بدست آمده در پژوهش حاضر که زنان سرپرست با تکیه بر سرمایه های اجتماعی و هوش معنوی می توانند در مدیریت هیجانات خود هنگام مقابله با مشکلات (برعکس مقابله هیجان مدار) موفق باشند نیز قابل تبیین است. در خصوص تبیین ارتباط منفی سرمایه اجتماعی و میانجی گری هوش معنوی با مقابله جسمانی کردن مشکلات، باتوجه به گزارش های پژوهشی پیشین مبتنی بر ارتباط جسمانی کردن مشکلات با اضطراب (همتی و همکاران، ۱۳۹۴) بعلاوه ارتباط هوش معنوی با کاهش اضطراب (حسامی، ۱۳۹۶) و ارتباط سرمایه اجتماعی با تاب اوری (اکبری گوآبری و همکاران، ۱۳۹۸) می توان ارتباط منفی سرمایه های اجتماعی و هوش معنوی با جسمانی کردن مشکلات را تبیین نمود. بطوریکه می توان دریافت چنانچه سرمایه های اجتماعی از جمله انسجام و اعتماد در جامعه ناکافی باشد، میزان استرس ایجاد شده و کاهش احساس امنیت (غلام نیارمی، ۱۳۹۶) می تواند مشکلات جسمانی روان تنی را پیش بینی کند (چیاک و پروو Proeve & Cheok, ۲۰۱۹) و با ورود هوش معنوی، فعالیت همراه با احساس معنوی و درک ابعاد برتر خود و دیگران، می توان شاهد بهزیستی (چنگ زی آو و فضلای صبری-Cheng, ۲۰۲۰; XiAw & Fazli Sabri, ۲۰۲۰؛ پرتی Preeti, ۲۰۱۹)؛ صبر و بخشش (انور و همکاران Anwar et al, ۲۰۲۰) و رضایت از زندگی بود و می توان دریافت وجود سرمایه های اجتماعی و هوش معنوی می تواند تاثیر معکوس بر جسمانی کردن مشکلات در زنان سرپرست ایجاد کند. در خصوص تبیین رد ارتباط سرمایه اجتماعی با میانجی گری هوش معنوی بر مقابله مبتنی بر جلب حمایت اجتماعی علی رغم همبستگی ساده معنادار بین مولفه های هوش معنوی، سرمایه های اجتماعی و راهبرد جلب حمایت اجتماعی، ضریب مسیر این سه متغیر در مدل پژوهشی حاضر معنادار نبود. برای تبیین آن نیز مانند فرضیه سوم می توان گفت، هنگامی که نیروی توکل به خداوند، ساده زیستی و پذیرش واقعیات زندگی با تکیه بر هوش معنوی خیلی قوی باشد، می تواند به عنوان جایگزین، اثر مقابله جلب حمایت های اجتماعی را خنثی کند.

از محدودیتهای مطالعه این بود که برخی از زنان سرپرست زمان کافی برای پر کردن پرسش نامه ها را نداشتند که پژوهشگر را بر آن داشت که بطور اخلاق مدارانه، در زنان

انگیزش همکاری ایجاد کند. درخاتمه پیشنهاد می‌شود به منظور دست‌یابی به راهبردهای مقابله‌ای کارآمد موثر و جامع‌تر، جلسات گروهی متشکل از زنان سرپرست، خانواده‌ها، مدیران و مددکاران در راستای افزایش زمینه‌های مثبت‌اندیشی، معنویات، اعتماد و پیوند‌های اجتماعی با هدف استقلال فردی زنان، بهبود راهبردهای مقابله‌ای کارآمد و حل مشکلات سرپرستی تشکیل شود تا بتوان از دیدگاه‌های چندسویه به راهبردهای مقابله‌ای کارآمد تری دست یافت. همچنین هدایت و تقویت گروه‌های اجتماعی همیار (متشکل از زنان سرپرست خودکارآمد شغلی)؛ ارسال نتایج پژوهش‌های انجام‌شده در حیطه موضوعات مرتبط با زنان سرپرست به مسئولین سازمان‌های حمایتی و مجلس به منظور افزایش سرمایه‌های اجتماعی، تبدیل یافته‌های تئوریک به یافته‌های کاربردی عمل‌گرایانه در راستای کاهش مشکلات زنان سرپرست پیشنهاد می‌گردد.

این مطالعه بخشی از رساله دکتری مشاوره دانشگاه تهران مرکز است. نویسندگان این مقاله از زنان سرپرست خانوار تحت پوشش بهزیستی، ریاست بهزیستی کل استان تهران، مسئول پژوهش و فناوری اطلاعات بهزیستی استان تهران، مدیران و مددکاران مسئول در شعب بهزیستی شهرستان (شمیرانات، شهریار) و شهر تهران، سپاسگزاری می‌کنند.

کتاب‌نامه

- افشاری، علی، هاشمی، زهره و رضایی، رسول (۱۳۹۸) بررسی سطح سلامت اجتماعی و عزت نفس در خانواده‌های زن سرپرست توانمندشده و توانمندنشده (مطالعه‌ی موردی سازمان بهزیستی)، فصلنامه زن و جامعه، س ۱۰، ش ۳، ص ۱۶-۱.
- آقاسی، وحید؛ قلی‌زاده، اذر و اعتباریان، اکبر (۱۳۹۸) شناسایی مؤثرترین عوامل اثرگذار بر ارتقاء فرهنگ کار برای زنان سرپرست خانوار، فصلنامه زن و جامعه، س ۱۰، ش ۳۸، ص ۸۷-۱۱۸.
- اکبری گوباری، بهمن؛ فرگت، ازاده؛ علی‌خواه، ساناز و ملیناز، مجیدی (۱۳۹۸) نقش سرمایه اجتماعی و روانشناختی در پیش‌بینی صمیمیت زناشویی زوجین، فصلنامه پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی س ۹، ش ۳۳، ص ۹۵-۱۱۴.
- امراه مجدآبادی، زهرا؛ نیک‌پیما، نسرين؛ حضرتی، سارا؛ توری، فاطمه و نوعی، الهام (۱۳۹۸) کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار در ایران: یک مطالعه مروری، نشریه پژوهشی پرستاری ایران، س ۱۴، ش ۵، ص ۶۵-۵۸.

تدوین مدل ساختاری راهبردهای مقابله‌ای ... (فهیمة قشقای و دیگران) ۱۹۳

ایرانی، زیبا؛ زارح، حسین و عابدین، مریم (۱۳۹۴) اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر سرمایه‌های روانشناختی در بیماران سرطان مری، فصلنامه دانشگاه پیام نور، س ۴، ش ۱۴، ص ۱۱۳-۱۲۸.

براتی، محمدعلی و ابراهیمی سالاری، تقی (۱۳۹۷) عوامل مؤثر بر فقر در خانوارهای دارای سرپرست زن در ایران، فصلنامه رفاه اجتماعی، س ۱۸، ش ۶۸، ص ۸۵-۴۳.

بلالی، سارا (۱۳۹۶) اثربخشی درمان‌های روانشناسی مثبت‌نگر بر شادکامی و مسیولیت‌پذیری زنان سرپرست خانوار تحت پوشش کمیته امداد اداره یک مشهد، چهارمین همایش تازه‌های روانشناسی مثبت‌نگر، دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید بهشتی هرمزگان، صفحه ۱۶-۱.

بهرامی، رویا (۱۳۹۷) اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر استرس ادراک شده و ناگویی هیجانی بیماران مبتلا به فشارخون بالا، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.

تارتار، عباسعلی، نسائیان، عباس و اسدی گندمانی، رقیه (۱۳۹۷) نقش واسطه‌ای تاب‌آوری و امیدواری در رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی نوجوانان بی‌سرپرست، فصلنامه روانشناسی معاصر، س ۱۳، ش ۱، ص ۴۹، ۴۰.

تونکس، اعتماد و سرمایه اجتماعی، ۱۳۸۷، ترجمه محمدتقی دلفروز، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی. چاپ اول

جعفری نژاد، لیلیا؛ همایونی، سمانه؛ جعفری، بهرام و پورآقایی، احمد (۱۳۹۷) اثربخشی آموزش گروهی مهارت‌های زندگی بر افزایش تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی زنان سرپرست خانوار تحت حمایت اداره بهزیستی شهرستان فیروزآباد، همایش ملی آسیب‌های اجتماعی و روان‌شناختی، ص ۱۳.

جلیلی شیشوان، علی (۱۳۹۶) طراحی مدل تبیینی امید تحصیلی بر اساس سرمایه اجتماعی، عزت‌نفس و خوش‌بینی دانشجویان نخبه‌ورزشی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.

جوادیان، سیدرضا، حیدرپور، مهرناز و بهزادمنش، مریم (۱۳۹۸) اثربخشی آموزش هوش معنوی بر تاب‌آوری زنان سرپرست خانوار در شهر یزد، پژوهشنامه مددکاری اجتماعی، س ۴، ش ۱۳، ص ۱۶۴-۱۸۹.

حسامی، عاطفه (۱۳۹۶) اثربخشی آموزش مولفه‌های هوش معنوی بر اضطراب دانشجویان دختر خوابگاهی دانشگاه صنعتی بیرجند، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گروه مشاوره و راهنمایی، دانشگاه الزهرا.

دارایی، ناصر (۱۳۹۵) پیش بینی اهمال کاری شغلی بر اساس ویژگی های شخصیتی و هوش معنوی در کارکنان اداره آموزش و پرورش شهرستان کرمانشاه، پایان نامه کارشناسی ارشد، گروه روان شناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.

دهقانی، مریم (۱۳۹۷) بررسی میزان انطباق مراکز معیشتی و سکونتی زنان سرپرست خانوار (نمونه موردی مجتمع نرگس بم)، پایان نامه کارشناسی ارشد، گروه دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی.

رضایی ورمزیار، مرادعلی (۱۳۹۷) تدوین الگوی ساختاری درگیری تحصیلی بر پایه حمایت اجتماعی ادراک شده با میانجیگری سرمایه های تحولی، سرمایه روانشناختی و بهزیستی روانشناختی، رساله دکتری، گروه روانشناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی

راغفر، حسین و سلیمانی، مهدی (۱۳۹۵) توانمندسازی و فقرزدایی از زنان مطلقه و همسر فوت شده در شهرستان سلسله، زن در توسعه و سیاست، س ۱۴، ش ۱، ص ۶۸-۵۱.

روغنجی، محمود؛ جزایری، رضوان السادات و اعتمادی، عذرا (۱۳۹۶) واکاوی آسیب های خانواده های مادر سرپرست: یک پژوهش کیفی، فصلنامه فرهنگ مشاوره و رواندرمانی، س ۸، ش ۱۳، ص ۷۸-۵۳.

زرنقاش، مینا؛ غلامرضایی، سیمین و صادقی، مسعود (۱۳۹۵) تدوین مدل احساس تنهایی براساس راهبردهای مقابله ای، بهزیستی معنوی، افسردگی و رضایت از زندگی دختران جانباز، روش ها و مدل های روان شناختی، س هفتم، ش ۲۶، ص ۵۴-۳۵.

زمانی، مهدی (۱۳۹۵) رابطه معنویت با سازگاری زناشویی: نقش میانجیگری الگوهای ارتباطی و راهبردهای مقابله با استرس همسران، پایان نامه کارشناسی ارشد گروه روان شناسی، دانشگاه شهید بهشتی.

زندگی کریمی، عطیه (۱۳۹۵) مطالعه اثربخشی معنویت درمانی گروهی بر تاب آوری و سبک های مقابله ای همراهان بیماران سرطانی، پایان نامه کارشناسی ارشد گروه رشته مشاوره، دانشگاه الزهرا

ساروخانی، باقر؛ خادمیان، طلیعه و نادری، فاطمه (۱۳۹۳) زنان سرپرست خانوار و تنگناهای جامعه پذیری فرزندان (مطالعه موردی: زنان سرپرست خانوار تحت پوشش شهرداری تهران)، فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، س ۳، ش ۴، ص ۵۵۸-۵۳۹.

سدیدی، محسن و یمینی، محمد (۱۳۹۷) پیش بینی بهزیستی روانشناختی بر اساس راهبردهای مقابله ای و ناگویی هیجانی، مطالعات روانشناختی، س ۱۴، ش ۲، ص ۱۴۲-۱۲۵.

تدوین مدل ساختاری راهبردهای مقابله‌ای ... (فهیمة قشقای و دیگران) ۱۹۵

سلطانی، رضا، وهابی همابادی، جلال و خالقی پور، شهناز (۱۳۹۷) اثربخشی آموزش معنویت بر تاب‌آوری، عزت نفس و خوداتکایی زنان سرپرست خانوار مطلقه، س ۱۰، ش ۳۷، ص ۴۱-۵۴

سهرابی صمیره، شهلا (۱۳۹۵) بررسی میزان احساس امنیت زنان و عوامل موثر در آن تحت پوشش اداره کل بهزیستی شهرستان رامهرمز، رساله دکتری گروه جامعه‌شناسی گروه‌های اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز.

شجاعی، احمد و سلیمانی، اسماعیل (۱۳۹۴) بررسی تأثیر آموزش هوش معنوی بر بهزیستی روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن در دانش‌آموزان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان اردبیل، س ۴، ش ۱، ص ۱۲۱-۱۰۴.

شریفی فرد، سید علی؛ علی بابائی، گلناز؛ نریمانی، محمدمو خدادادی، فرناز (۱۳۹۸) بررسی نقش هوش معنوی و سرسختی روان‌شناختی در سازگاری اجتماعی دانشجویان، فصلنامه فرهنگ در دانشگاه اسلامی، س ۹، ش ۳۲، ص ۴۱۹-۴۳۲

شیخ الاسلامی، علی (۱۳۹۸) اثربخشی آموزش خود-دلسوزی شناختی بر انعطاف‌پذیری شناختی زنان سرپرست خانوار تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره)، فصلنامه زن و جامعه، س ۴۰، ش ۲۷۵-۲۸۸

شیرزاد، سپیده؛ کوشکی، شیرین؛ قنبری پناه، افسانه؛ فرزاد، ولی‌اله (۱۳۹۷) مدل‌یابی سرمایه روان‌شناختی نوجوانان پسر در خانواده‌های کارکنان نیروی انتظامی با طلاق عاطفی بر پایه ویژگی‌های شخصیتی، مجله طب انتظامی، س هفتم، ش ۴، ص ۳۴-۴۰

صادقی ملامحله، حسین (۱۳۹۱) بررسی میزان سلامت روان، سبک‌های اسنادی، راهبردهای مقابله‌ای، هوش معنوی و دسترس‌پذیری به عنوان پیش‌بین‌های گرایش به مواد در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، پایان‌نامه کرمانشاه: دانشگاه علوم پزشکی، گروه روان‌شناسی بالینی. طالبی فرد، رقیه، مهنوش، عابدینی (۱۳۹۶) بررسی رابطه هوش معنوی با توانمندسازی زنان سرپرست انوار تحت حمایت کمیته امداد امام خمینی (ره)، فصلنامه تحقیقات جدید در علوم انسانی، س ۳، ش ۲۰، ص ۱۵۰-۱۲۱

علامه زاده، نگار (۱۳۹۶) تأثیر سرمایه‌های روان‌شناختی و موفقیت کارآفرینانه با در نظر گرفتن نقش میانجی سرمایه‌های اجتماعی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد گروه روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی.

علیپور، سکینه و اوجی نژاد، احمد رضا (۱۳۹۷) نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی در رابطه میان فرهنگ سازمانی و کیفیت زندگی کاری معلمان زن، فصلنامه زن و جامعه، س ۹، ش ۳۳، ص ۱۵۱-۱۶۴.

- علی مندگاری، ملیحه بی بی رازقی، حجه و اشرف گنجوی، سمانه (۱۳۹۷) وضعیت اقتصادی زنان سرپرست خانوار تحت پوشش نهادهای حمایتی: مطالعه‌ای کیفی در شهر شیراز، نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، س ۱۳، ش ۲۵، ص ۱۶۵-۱۹۲
- عیسی نژاد، علی اصغر (۱۳۹۶) بررسی کیفی راهکارهای مقابله‌ای دانش آموزان در خانواده‌های با والد معتاد، پایان نامه کارشناسی ارشد گروه مشاوره مدرسه، دانشگاه علامه طباطبائی.
- غلام نیارمی، آتنا (۱۳۹۶)، ارزیابی جامعه‌شناختی ابعاد چهارگانه امنیت اجتماعی در بین زنان سرپرست خانوار، پژوهش‌نامه زنان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، س ۸، ش ۳، ص ۸۶-۶۹.
- غریب، عباس؛ علی طالب، علی؛ عباسی، ستاره؛ پوراشرف، یاسان (۱۳۹۶) بررسی نقش تعدیل‌گر سرمایه معنوی در رابطه بین سرمایه اجتماعی و سرمایه روان، مجله فرهنگ در دانشگاه اسلامی، س ۷ - ش ۳، ص ۳۱۶-۲۹۹.
- فتحی، زهرا (۱۳۹۰) بررسی اثربخشی مشاوره گروهی شناختی-رفتاری بر راهبردهای مقابله‌ای و ابراز وجود زنان دارای همسر معتاد، پایان نامه کارشناسی ارشد گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی
- فوکویاما، فرانسیس، پایان نظم، بررسی سرمایه اجتماعی و حفظ آن (۱۳۸۵)، ترجمه غلام عباس توسلی، تهران: انتشارات قلم نوین، چاپ دوم.
- کلمن، بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه منوچهر صبوری (۱۳۷۷) تهران: انتشارات نی .
- کیا، سمانه و زارع هرفته، زینب (۱۳۹۷) اثربخشی آموزش مدیریت استرس به شیوه شناختی-رفتاری براضطراب و کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار، فصلنامه ترویجی جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، ش ۸، ص ۹۴-۱۱۰.
- کیانفر، فرهاد، شعبانی، جیبیه و حسین پور، زیبا (۱۳۹۸) رابطه هوش معنوی، راهبردهای تنظیم شناختی هیجان و امیدواری با کیفیت زندگی در معلمان زن شهر گتوند، چهارمین کنفرانس ملی توانمندسازی جامعه در حوزه علوم انسانی و مطالعات روانشناسی، ص ۱۰-۱
- مرشدی، نیره (۱۳۹۶) شناسایی شایستگی‌های کارآفرینانه‌ی زنان سرپرست خانوار، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته آموزش بزرگسالان، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی.
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۶)، طرح پژوهشی (سازمان بهزیستی گروه پژوهشی طرح‌های فنی و روش‌های آماری)، پژوهشکده آمار و سازمان بهزیستی کشور.

تدوین مدل ساختاری راهبردهای مقابله‌ای ... (فهیمة قشقای و دیگران) ۱۹۷

مقصودی مدیح، سمیرا؛ حسین ثابت، فریده (۱۳۹۵) اثربخشی آموزش صبر بر سه فضیلت «شجاعت»، «عدالت» و «میانه روی» روانشناسی و دین، س ۱۰، ش ۳، ص ۶۹ - ۸۸

مقتدایی، لیلیا و سیادت، علی (۱۳۹۷) مدل‌سازی معادلات ساختاری در بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و سرسختی شغلی مدیران زن در دانشگاه‌های منتخب، فصلنامه زن و جامعه، س ۹، ش ۳۶، ص ۲۹۱-۳۱۶.

نصرتی مهر، سارا؛ بستان، نبی (۱۳۹۷) بررسی رابطه سرمایه روان‌شناختی با جهت‌گیری مذهبی و رضایت‌مندی زناشویی در زوجین متقاضی طلاق، پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، س ۳، ش ۲۸، ۲۹-۱۵.

نیک منش، زهرا و کلانتری، نیلوفر (۱۳۹۶) نقش شیوه‌های مقابله مذهبی در بهزیستی روان‌شناختی زنان سرپرست خانوار شهرستان هشتگرد، فصلنامه زن و جامعه، س ۸، ش ۲، ۱۲۸-۱۱۵.

نیکنام، ماندانا و تاج، طه (۱۳۹۸) پیش‌بینی ناپایداری ازدواج بر اساس متغیرهای هوش هیجانی و هوش معنوی در یک جمعیت غیر بالینی از زنان، فصلنامه مطالعات زن و خانواده، س ۷، ش ۱، ص ۲۹-۹.

همتی، معصومه؛ نبوی، جمال‌الدین؛ خرمی، آسیه و همتی، مرضیه (۱۳۹۴) بررسی رابطه بین اختلالات جسمانی‌سازی با هوش معنوی و راهبردهای مقابله‌ای دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور، مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی، س ۲۵، ش ۳، ص ۲۱۳ - ۲۲۲

Alsarve, J. (2019) Friendship, reciprocity and similarity: lone mothers and their relationships with friends, *Journal Community, Work & Family*, Published online: 22 Aug 2019.

Anwar, A, Gani, O, Sabbir, M (2020) Effects of spiritual intelligence from Islamic perspective on emotional intelligence, *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, ISSN: 1759-0817, Publication date: 6 January 2020.

Boehm, A, Eisenberg, E and Lampel, Sh (2011) The Contribution of Social Capital and Coping Strategies to Functioning and Quality of Life of Patients With Fibromyalgia, *The Clinical journal of pain* 27(3):233-9

Boovaragasamy, CH, Boratne, D and Seetharaman, N (2019) Problems faced and coping strategies adopted by parents of the children with special needs in Pondicherry: A mixed method study *Indian Journal of Community Health* 31(1):24 - 29 · May 2019

Bray, M & Kehle, Th (2011) Theories of Intelligence, *The Oxford Handbook of School Psychology*, Print Publication Date: Feb 2011

Brown, G and Moran, P (2019) Single mothers, poverty and depression, *Published Psychological, Medicine*, Volume 27, Issue 1, January 1997, pp. 21-33

- Chawla,S & Sharma,R (2019) Enhancing Women's Well-Being: The Role of Psychological Capital and Perceived Gender Equity, With Social Support as a Moderator and Commitment as a Mediator, Original Research ARTICLE.Front. Psychol., 19 June 2019
- Cheng-XiAw,E & Fazli Sabri.M(2020) Single mothers' subjective well-being: empirical evidence from Malaysia,Journal Health Care for Women International, Accepted 14 Mar 2020, Published online: 24 Mar 2020
- Cheok, F,Proeve, M(2019) The Role of Perspective Taking and Alexithymia in Associations Between Shame, Guilt, and Social Anxiety, Journal of Cognitive Psychotherapy,33(4) 286-300
- Choi, JK ; Kim, M ; Kunz, GM (2018) Longitudinal relationships between unmarried fathers' involvement and their children's behavior problems: Using latent growth modeling. Children and Youth Services Review. Volume: 91 Publisher PERGAMON-ELSEVIER SCIENCE LTD, THE BOULEVARD, LANGFORD LANE, KIDLINGTON, OXFORD OX5 1GB, ENGLAND Univ Nebraska, Dept Child Youth & Family Studies, Lincoln, 424-430
- Cicile,G&Fong,L(2019)The Relationship Between Spiritual Intelligence and Psychological Well-being in Refugees, Lee-Fong, Gillian Cicile. Keiser University, ProQuest Dissertation publishing, 2019
- Crawford Sullivan ,S(2008) Unaccompanied Children in Churches: Low-Income Urban Single Mothers, Religion, and Parenting, Springer Review of Religious Research, Vol. 50, No. 2 (Dec., 2008), pp. 157-175
- Endler, N., & Parker, J. D. A. (1993). Multidimensional assessment of coping. A critical evaluation. *Journal of personality and social Assessment*, 58(5): 844-854
- Emmons, R. A. (2000). Is spirituality an intelligence? Motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 10(1), 3-26
- European commission (2017) Peer Review on "Single mothers facing poverty: Providing adequate financial, material and social support for sustainable social integration" Belgium 5th and 6th October 2017
- Frydenberg,E & Lewis,R (1993),Boys play sport and Girls turn to others, Age, Gender and Ethnicity as Determinates of coping ,Journal of adolescence, 16.253-266
- Harvey,J & Delfabbro,P.H(2004) Psychological Resilience in Disadvantaged Youth:A Critical Overviewe ,Australian Psychologist ,39,3-13.
- Julianne.R. .Hang-Shim.L (2019), A qualitative study of racial minority single mothers' work experiences, . Journal of Counseling Psychology, 66(2), 143-157
- Salsberg,J & Leroux.S(2017). Advancing Social Capital Interventions from a Network and Population Health Perspective. Publisher: Springer, Editors: Kawachi I, Takao S, Subramanian SV Global Perspectives on Social Capital and Health pp 189-203
- Sheela,M & Kala,N (2013) Study on Impact Of Ngo Interventions on the Empowerment Of Women, Research scholar, Department of Economics, Mother Teresa Women's

- University, Journal of Business Management & Social Sciences Research (JBM&SSR) ISSN No: 2319-5614, Volume 2, No.3, March 2013.
- Siisainen, M. (2000) Two Concepts of Social Capital: Bourdieu vs. Putnam, Conference: ISTR Fourth International Conference "The Third Sector"
- Skrzypka, K. (2020) Does Spiritual Intelligence (SI) Exist? A Theoretical Investigation of a Tool Useful for Finding the Meaning of Life, Springerlink, Published: 27 February 2020
- Stack, R. and Meredith, A. (2017) The impact of financial hardship on single parents: An exploration of the journey from social distress to seeking help, Department of psychology, school of social sciences, Nottingham Trent University, United Kingdom Journal of Family and Economic Issues volume 39, pages 233-242
- Gage Bouchard, E. A., Devine, K. A., Heckler, C. E. (2013) The relationship between socio-demographic characteristics, family environment and caregiver coping in families of children with cancer, Journal of clinical psychology in Medical settings, 20(2), 478-87
- Webber, M., Morris, D., Howarth, S. (2018) Effect of the Connecting People Intervention on Social Capital, A Pilot Study, Sage journal, First Published January 29, 2018
- Kaur, R. (2020) Self Esteem in Relation to Spiritual Intelligence of Under Graduate Students, Studies in Indian Place Names, Vol. 40 No. 50 (2020): Vol-40-Issue-50-March-2020
- Kim, G. E.; Choi, H. Y.; Kim, E. J. (2018) Impact of economic problems on depression in single mothers: A comparative study with married women. Department of Psychiatry, College of Medicine, Ewha Womans University, Seoul, Korea Hospital, Daegu, Korea
- Konaszewski, K., Niesiołowska, M., Kolemba, M. (2019) Social and personal resources and adaptive and non-adaptive strategies for coping with stress in a group of socially maladjusted youths, European Journal of Criminology, First Published December 27, 2019
- Lankes, P. F., Schiekofer, S., Eichhammer, P., Busch, V. (2020) The effect of alexithymia and depressive feelings on pain perception in somatoform pain disorder, Journal of Psychosomatic Research, Volume 133, June 2020
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). Stress, appraisal, and coping. (book) New York: Springer
- Letzring, T. D., Block, J., & Funder, D. C. (2005). Ego-control and ego resiliency: Generalization of self-report scales based on personality descriptions from acquaintances, Clinicians and the self, Journal of research in personality, 39, 395-422
- Liran, B. H. & Miller, P. (2017) The Role of Psychological Capital in Academic Adjustment Among University Students, Journal of Happiness Studies · Springer Science+Business Media B.V., part of Springer Nature, November 2017.
- Luthans, F., Carolyn M. Youssef, Bruce J. Avolio (2015), Psychological Capital and Beyond, Oxford University Press is a department Published Worldwide. New York.
- Macintosh, D. (1993) Religious role in adjustment to a negative life event: coping with the loss of a child. Journal for the Scientific Study of Religion 1993; 30: 100-20

- Moore,S, Salsberg,J, Leroux,J .S(2013) Advancing Social Capital Interventions from a Network and Population Health Perspective,Publisher: Springer, Editors: Kawachi I, Takaosubramani
- Moos, R. H., & Schaefer, J. A. (1993). Coping resources and processes: Current concepts and measures. In L. Goldberger & S. Breznitz (Eds.), *Handbook of stress: Theoretical and clinical aspects* (pp. 234-257). New York, NY, US: Free Press.
- Moos, R. H., & Billings, A. G. (1982). Conceptualizing and measuring coping resources and processes. In L. Goldberger and S. Breznitz (Eds.), *Handbook of stress: Theoretical and clinical aspects* (pp. 212-230). New York, NY: Free Press
- Nemati,F,Hedayat,A,Arjmand,M(2018) Investigate the Relationship between Spiritual Intelligence and Emotional Intelligence with Resilience in Undergraduate (BA) Students, Discover the world's research,International letters of Social and Humanistic Sciences, Vol.
- Pagani,L, Larocque,D,Vitaro, Tremblay,R(2003) Verbal and Physical Abuse Toward Mothers: The Role of Family Configuration, Environment, and Coping Strategies, June 2003, Volume 32, Issue 3, pp 215–222. 82, pp 10-18
- Putnam, Robert (1993) *Making democracy work. Civic traditions in modern Italy* Princeton: Princeton.University Press 1993
- Pollmann-Schult,M(2017) Single Motherhood and Life Satisfaction in Comparative Perspective: Do Institutional and Cultural Contexts Explain the Life Satisfaction Penalty for Single Mothers, *Journal of Family Issues* Universität Magdeburg, Zschokkestr. 32, Magdeburg 39014, Germany, First Published November 16, 2017
- Preeti,W(2019)Relevance of Spiritual Intelligence for Quality Education in Contemporary Time, *Splint International Journal of Professionals: A Quarterly Peer Reviewed Multi-Disciplinary International Journal*; Bhubaneswar Vol. 6, Iss. 2, (Apr-Jun 2019): 61-66
- Tutu,RA and Busingye,J D(2019) Migration, Social Capital, and Healthl, pp 137-148
- Vameghi,R, ; Akbari, SAA, Sajjadi, H;Majd, HA(2018) Relation between Social Determinants of Maternal Health and Child Development: A Path Analysis, *International Journal of Pediatrics-Mashhad, Shahid Beheshti Univ Med Sci, Sch Nursing & Midwifery, Dept Midwifery, Tehran, Iran.* 8643-8654
- Villalonga-Olives E, Wind ,TR, Kawachi , I (2018) Social capital interventions in public health: A systematic review. *Soc Sci Med.* 2018 Sep;212:203-218. doi: 10.1016/j.socscimed.2018.07.022. Epub 2018 Jul 23
- Yiheng Xi, Yangyang Xu , and Ying Wang (2020) Too-Much-Of-A-Good-Thing Effect of External Resource Investment—A Study on the Moderating Effect of Psychological Capital on the Contribution of Social Support to Work Engagement *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2020, 17(2), 437